

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 16-03-2022 r.

Marcin Wiącek

II.5150.1.2022.MM

Pan
Senator Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
ku@senat.gov.pl

Dot. BPS.DKS.KU.0401.4.2022

Szanowny Panie Przewodniczący

Odpowiadając na pismo z dnia 23 lutego 2022 r. dotyczące konsultacji projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Prawo o adwokaturze (druk senacki nr 636), uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Przeszukanie kancelarii adwokackiej stanowi ingerencję w prawo do poszanowania życia prywatnego, mieszkania i korespondencji wynikające przede wszystkim z faktu zaufania klienta do jego adwokata. To w kancelarii adwokackiej przechowywane są dokumenty zawierające tajemnicę obrończą czy zawodową adwokata. Jest to też miejsce, w którym co do zasady odbywają się objęte tajemnicą rozmowy klienta z adwokatem. Jak wskazuje się w literaturze, „tylko zapewnienie dyskrecji, zachowania tajemnicy i bezpieczeństwa przekazanych informacji może skłonić klienta do wyjawienia sekretów, których w innych okolicznościach nigdy by nie wyjawiał. To również dlatego organy ścigania, które nie potrafią w inny sposób zdobyć dowodów przeciwko klientowi czy też adwokatowi, czasami sięgają po tą formę pozyskiwania dowodów jaką jest przeszukanie kancelarii. Z tych przyczyn, tak głęboka ingerencja w prawa wyrażone w art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka musi wiązać się z pewnymi gwarancjami procesowymi zabezpieczającymi

zarówno klienta jak i adwokata przed arbitralnymi próbami naruszenia tajemnicy adwokackiej”¹.

Dlatego też z aprobatą przyjąłem projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Prawo o adwokaturze (druk senacki nr 636), którego celem jest zmiana zasad przeprowadzenia przeszukania pomieszczenia należącego lub będącego w posiadaniu adwokata oraz zmiana zasad stosowania środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia adwokata w wykonywaniu zawodu.

Pozytywnie ocenić należy postulat wynikający z projektu, by dodać w art. 222 k.p.k., paragraf 3, który nakazuje przed rozpoczęciem przeszukania pomieszczenia lub miejsca zamkniętego należącego do adwokata albo będącego w jego posiadaniu, o zamierzonym przeszukaniu, zawiadomienie dziekana właściwej okręgowej rady adwokackiej i dopuszczenie go lub osoby przez niego wskazanej do udziału w tej czynności. Powyższy przepis byłby odzwierciedleniem standardów wynikających z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Trybunał podkreśla bowiem, że w przeszukaniu kancelarii adwokackiej powinien wziąć udział przedstawiciel samorządu adwokackiego, by móc obserwować sposób zabezpieczenia przez organy ścigania dokumentów czy nośników danych objętych tajemnicą adwokacką. O skuteczności tej gwarancji chroniącej przed arbitralnością przeszukania decydować będzie w praktyce to, czy uwagi przedstawiciela samorządu będą wystarczające do powstrzymania funkcjonariuszy przed ich przejrzaniem czy zajęciem².

Projekt przewiduje także dodanie art. 276b k.p.k., którego zasadniczym celem jest wprowadzenie wyłącznej właściwości sądu w zakresie stosowania wobec adwokatów środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia wykonywania zawodu – również w postępowaniu przygotowawczym. Projektowana zmiana ma na celu podwyższenie, w ramach postępowania karnego, standardów ochrony wykonywania zawodu zaufania publicznego jakim jest zawód adwokata, zaś jej efektem będzie wyeksponowanie i wzmocnienie niezależności zawodu adwokata, w tym przede wszystkim eliminowanie wpływu organu niemającego przymiotu

---

¹ M. Mrowicki, Przeszukanie kancelarii adwokackiej i zajęcie materiałów objętych tajemnicą adwokacką w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w: Ochrona tajemnicy adwokackiej (radcy prawnego) a działania władzy, M. Mrowicki (red.), Warszawa 2019, s. 141; artykuł dostępny na stronie: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/INTERNET_ochrona-tajemnicy.pdf (dostęp: 10.03.2022).

² Wyrok ETPC z 24.07.2008 André i Inni p. Francji, skarga nr 18603/03, § 43.

niezawisłości na możliwość ingerencji w wykonywanie wskazanego zawodu zaufania publicznego.

Powierzenie, na wzór tymczasowego aresztowania, możliwości orzekania o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci zawieszenia w wykonywaniu czynności adwokata sądowi należy uznać za uzasadnione.

Proponowana regulacja ma tym większe znaczenie, że w obecnym kształcie ustrojowym nie sposób uznać, że prokuratura w pełni korzysta z przymiotu niezależności od władzy wykonawczej. O silnych związkach prokuratury z władzą wykonawczą przesądza to, że na jej czele stoi Minister Sprawiedliwości (art. 1 § 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze³), który pełniąc funkcję Prokuratora Generalnego może wydawać prokuratorom polecenia dotyczące treści czynności procesowej (art. 7 § 2 Prawa o prokuraturze), może zmieniać lub uchylać decyzje prokuratorów (art. 8 § 1 Prawa o prokuraturze), przejmować sprawy prowadzone przez prokuratorów i wykonywać ich czynności (art. 9 § 2 Prawa o prokuraturze), może też zwrócić się o przeprowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych przez właściwe organy, jeżeli pozostawałyby one w bezpośrednim związku z toczącym się postępowaniem (art. 57 § 3 Prawa o prokuraturze).

Mając świadomość, iż autorem Petycji jest Naczelna Rada Adwokacka, a tym samym odnosi się ona do osób wykonujących zawód adwokata, należałoby rozważyć wprowadzenie analogicznych rozwiązań w odniesieniu do radców prawnych, którzy w obecnym stanie prawnym także mogą pełnić rolę obrońcy (art. 82 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych⁴).

Jednocześnie projekt mógłby i powinien stać się pretekstem do rozważań nad podstawowymi założeniami instytucji najsurowszego ze środków zapobiegawczych, jakim jest tymczasowe aresztowanie. Należy bowiem zwrócić uwagę na wciąż niewykonane orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w tym zakresie.

Już w wyroku z dnia 20 listopada 2012 r., sygn. akt SK 3/12 (OTK ZU nr 10/A/2012, poz. 123) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „art. 263 § 7 Kodeksu postępowania karnego (...) w zakresie, w jakim nie określa jednoznacznie przesłanek przedłużenia tymczasowego

---

³ Dz. U. z 2021 r., poz. 66.

⁴ Dz. U. z 2020 r., poz. 75.

aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie, jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji”. Jak wynika z sentencji i jej uzasadnienia, wyrok dotyczył pominięcia w zaskarżonym przepisie treści niezbędnych dla zachowania konstytucyjnego standardu. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu stwierdził, że orzeczenie nakłada na ustawodawcę „obowiązek dokonania takich zmian w prawie, które uwzględnić będą zarówno złożone przyczyny przedłużającego się postępowania karnego i w jego konsekwencji tymczasowego aresztowania, jak i realną potrzebę zapewnienia ochrony dóbr wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji”. Wyrok ten od ponad 9 lat pozostaje niewykonany.

Dodatkowo, w postanowieniu z dnia 17 lipca 2019 r., sygn. akt S 3/19, Trybunał Konstytucyjny zasygnalizował Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej istnienie uchybień w prawie dotyczących stosowania tymczasowego aresztowania ze względu na surowość kary grożącej oskarżonemu oraz braku jednoznacznie określonych przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie – których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Szczególnego podkreślenia wymaga, że w postanowieniu tym Trybunał Konstytucyjny wprost stwierdził, że obowiązywanie zarówno art. 258 § 2 k.p.k., jak i art. 263 § 7 k.p.k. jest nie do pogodzenia z przepisami Konstytucji RP (odpowiednio pkt. 6 i 8 uzasadnienia).

W odniesieniu do art. 258 § 2 k.p.k. Trybunał wskazał w szczególności, iż norma ta „pozwala na abstrahowanie od rzeczywistej potrzeby zabezpieczenia właściwego toku postępowania w danej sprawie, nie spełnia kryteriów konieczności ograniczenia praw i wolności, wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Znacznie ogranicza także sądową kontrolę nad prawidłowością stosowania tego środka, wymaganą przez art. 41 ust. 3 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji”.

Przy okazji nowelizacji k.p.k. odnoszącej się do instytucji tymczasowego aresztowania warto zatem rozważyć także zaproponowanie zmian obejmujących wyeliminowanie samodzielnej podstawy zastosowania (przedłużenia) tymczasowego aresztowania w postaci przesłanki surowości grożącej kary (art. 258 § 2 k.p.k.) oraz jednoznaczne określenie przesłanek przedłużenia tymczasowego aresztowania po wydaniu przez sąd pierwszej instancji pierwszego wyroku w sprawie (art. 263 § 7 k.p.k.), ewentualnie wprowadzenie

maksymalnego terminu stosowania tymczasowego aresztowania. Wprowadzenie tych zmian stanowiłoby wykonanie wyżej wskazanych wiążących orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które pozostają niezrealizowane od szeregu lat.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/